

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ

**a Szentendrei fiatalok egészségi állapotáról, életmódjáról,
szerhasználati szokásairól**

2011. január

Készítette: Szirákiné Ikvai-Szabó Emese, Torba Judit

TARTALOM

- I. Bevezető – a kutatás célja, módszertana**
- II. A rendelkezésre álló statisztikai adatok áttekintése**
- III. A kérdőíves vizsgálat eredményei**
- IV. Az interjúk tapasztalatai**
- V. Következtetések és javaslatok**

I. Bevezető – a kutatás célja, módszertana

Előzmények

Az Egészséges Városért Közalapítvány 2009. decemberében pályázatot nyújtott be a TÁMOP-6.1.2/KMR/09/1 pályázati konstrukcióra, „Egészségre nevelő és szemléletformáló életmódprogramok a szentendrei kamaszok körében” címmel. A pályázat kedvező elbírálásban részesült. A pályázati anyag része a 14-25 éves szentendrei fiatalok egészségi állapotára, életmódjára és szerhasználati szokásaira vonatkozó helyzetelemzés elkészítése, amely az egészségfejlesztési terv alapját képezi. Ebben a témában hasonló kutatást végeztünk a 15-18 éves szentendrei fiatalok körében. Amennyire a jelenlegi minta azt megengedi, összehasonlítást is végzünk a korábbi kutatás eredményeivel.

A kutatás célja

A Szentendrén élő, tanuló, dolgozó, 14-25 éves fiatalok életmódjáról, egészségi állapotáról való tájékozódás annak érdekében, hogy a jelenlegi helyzet és szükségletek alapján cselekvési tervet dolgozhassunk ki a korosztály egészségfejlesztésére.

Kutatás módszertana

A szentendrei ifjúság helyzetének feltárására háromféle kutatási módszert alkalmaztunk. Áttekintettük a legfrissebb rendelkezésre álló KSH adatbázisában elérhető, Szentendre lakosságát jellemző demográfiai és egyéb, a témát érintő alapadatokat.

A 14-18 éves korosztály egészségi állapotának felmérését önkitöltős kérdőíves vizsgálattal végeztük 3 helyi középiskolában, összesen 327 diák megkérdezésével.

A 19-25 éves korosztály nehezen elérhető kérdőíves módszerrel, ezért az ő helyzetük megismerésére az őket ismerő szakemberekkel – orvosokkal és művelődésszervezőkkel – készített interjúkban kerestünk válaszokat.

A módszertanról részletesebben a vonatkozó részekben(II., III., IV. fejezet) írunk.

II. A rendelkezésre álló statisztikai adatok áttekintése

Szentendre a rendszerváltás óta – a budapesti agglomeráció sok településéhez hasonlóan – egyre népesedő város. Népessége az elmúlt két évtizedben évről évre 3-4 százalékkal növekedett. Ennek eredménye képpen lakossága 1990-ről 2008-ra körülbelül harmadával nőtt (szemben Pest megye népességének, ill. az ország teljes lakosságának 3%-os csökkenésével). Ez elsősorban az odavándorlásnak köszönhető, de ehhez hozzájárul a természetes szaporodás pozitív egyenlege is – ami mutatja, hogy a város kedvelt célpontja a kisgyermekes, illetve gyermekvállalás előtt álló fiatal családoknak.

Állandó népesség száma Szentendrén (fő); forrás: KSH

1990	1996	2002	2008
19 277	21 374	23 381	25 876

A városban a 18 év alatti népesség aránya 2008-ban 21%, ez 3 százalékponttal magasabb, mint az országos arány. Ez a közel 26 ezres szentendrei népességből majdnem 5500 főt jelent.

Korcsoportok aránya az állandó népességből (%); forrás: KSH

	Szentendre		Magyarország	
	1990	2008	1990	2008
0-17 éves	26,6	21,1	24,7	18,3
18-59 éves	58,8	60,0	56,4	60,0
60-x éves	14,5	18,9	19,0	21,7

Szentendre egyetlen – 80, majd 2008-ban 100-fős férőhelyűre bővített – bölcsődéje évről-évre 20-30%-os túltelítettséggel működik. A város óvodái is telítettek: 13 óvodai „feladatellátási helyén” (tagóvodájában) 2008-ban több mint 1000 kisgyermeket gondoznak. A szentendrei iskolák több mint 2000 általános iskolai és közel hasonló számú középiskolai tanuló oktatását biztosítják. A város kistérségi ellátó szerepét jelzi, hogy az általános iskolások közel ötöde, a középiskolások több mint fele más településekről naponta jár be a szentendrei oktatási intézményekbe.

Szentendrei oktatási intézmények látogatottsága (fő); Forrás: KSH

	2002	2004	2006	2008
Bölcsődébe beírt gyermekek száma	118	103	98	120
Óvodába beírt gyermekek száma	856	953	995	1021
Általános iskolai tanulók száma	2444	2363	2217	2238
Középiskolai tanulók száma	1733	1916	2025	2001
Naponta bejáró általános iskolai tanulók			350	420
Naponta bejáró középiskolai tanulók	914	1038	1107	1042

Budapest közelségének és munkaerő-igényének köszönhetően, a nyilvántartott álláskeresők részaránya alacsonyabb Szentendrén, mint az országos ráta. Azonban a fiatalok életkezdesi nehézségeit jelzi, hogy a szentendrei 17-25 éves álláskeresők aránya növekedett az elmúlt években: 2004-ben a városban nyilvántartott álláskeresők 8 százaléka, 2008-ban már 13%-uk került ki ebből a korcsoportból.

III. A kérdőíves vizsgálat eredményei

A kérdőíves kutatás módszertana, a minta alapjellemzői

A 14-18 éves fiatalok életmódjáról, egészségi állapotáról és szerhasználati szokásairól önkitöltős kérdőíves adatfelvétellel gyűjtöttünk információt.

Célunk az volt, hogy lefedjük a szentendrei középiskolások körét, illetve, hogy az öt évvel ezelőtt elvégzett hasonló vizsgálat adataival összehasonlíthassuk eredményeinket.

A város középiskolái közül a Ferences Gimnázium már 2005-ben is elzárkózott a felmérésben való részvételtől, ez alkalommal azonban a Református Gimnázium sem kívánt csatlakozni.

Így a megkérdezettek köre a város három önkormányzati fenntartású középiskolájának tanulói: a Petzelt József Szakképző- és Szakközép Iskola, a Móricz Zsigmond Gimnázium, és a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola és Gimnázium 9-12. évfolyamos diákjai.

Évfolyamonként egy-egy osztály töltötte ki a kérdőívet az iskolákban, összesen 327 fős mintával dolgoztunk.

A jelenlegi és a 2005-ös minta eltérései miatt a két felmérés eredményeit sajnos nehéz összehasonlítani – egyrészt a Református gimnázium hiánya miatt, másrészt, mert korábban a 9-11. évfolyamosokat kérdeztük meg, míg ez alkalommal kiterjesztettük a vizsgálódást a 12. évfolyamokra is. Ezt figyelembe véve, amennyire az adatok megengedik, kitérünk a szembeszökő időbeli változásokra is.

A válaszadó diákok megoszlása az évfolyamok és az iskolák között, %, 2005

2005	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	összesen
Petzelt	42%	33%	25%	24%
Móricz	38%	27%	35%	27%
Rákóczi	41%	32%	27%	25%
Református	41%	25%	34%	24%
Összesen	41%	29%	30%	100%

A válaszadó diákok megoszlása az évfolyamok és az iskolák között, %, 2010

2010	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam	összesen
Petzelt	32%	21%	20%	27%	34%
Móricz	31%	15%	28%	26%	31%
Rákóczi	25%	20%	25%	30%	35%
Összesen	29%	19%	25%	27%	100%

A kutatás céljaihoz igazodva több kérdésblokkban vizsgáltunk a következő dimenziókat követve:

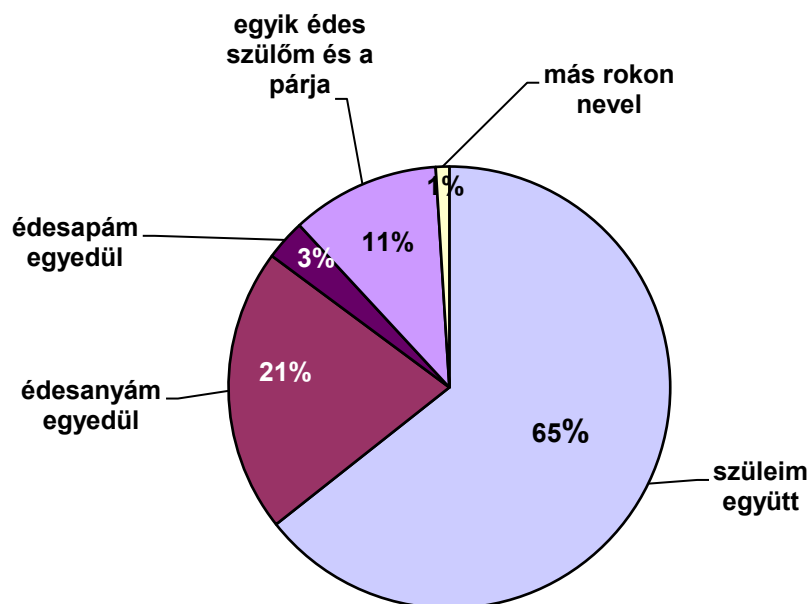
- Iskolához és tanuláshoz való viszony
- Jövőkép, értékrend, szabadidő-eltöltés módjai
- Egészséges életmódhoz való viszony, egészségi állapot jellemzői
- Szerhasználati szokások
- A szentendrei lehetőségek megítélése
- Családi, anyagi háttér és néhány alapjellemző (nem, kor, iskolatípus) meghatározása

A válaszadó fiatalok 54%-a lány, 46%-uk fiú.

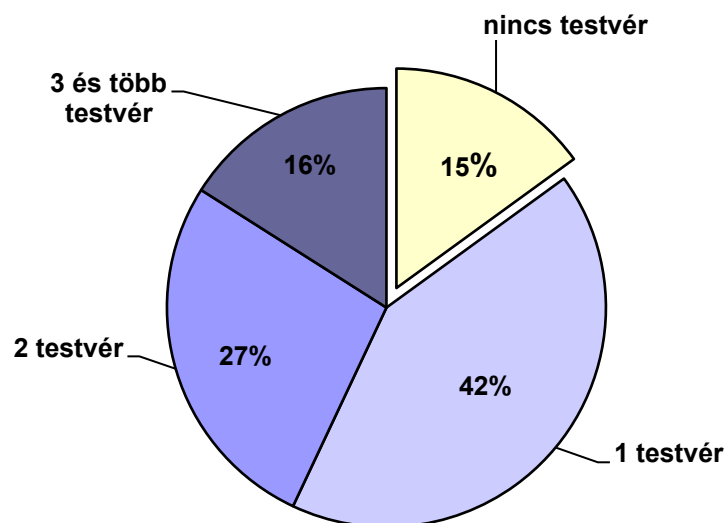
A Szentendrén tanuló középiskolások közel fele más településről jár be (a megkérdezettek 6%-a Budapestről, 42%-uk más településről; 52%-uk él Szentendrén). A bejárók aránya a Petzelt-ben a legmagasabb (66%), a Rákócziiban a legalacsonyabb (29%).

Ami a megkérdezett fiatalok családi körülményeit illeti, alig kétharmaduk él együtt édesanyjával és édesapjával. Közel negyedük egyszülős, több mint tizedük újrastrukturált családban él. A családtípusok aránya iskolák szerint nem tér el számottevően. 2005-ben hasonló eredményeket kaptunk – azzal a különbséggel, hogy az akkor a kutatásban résztvevő Református Gimnázium diákjai körében – a többi iskolához képest jelentősen magasabb volt az ép családban élők aránya.

Ki nevel? (%)

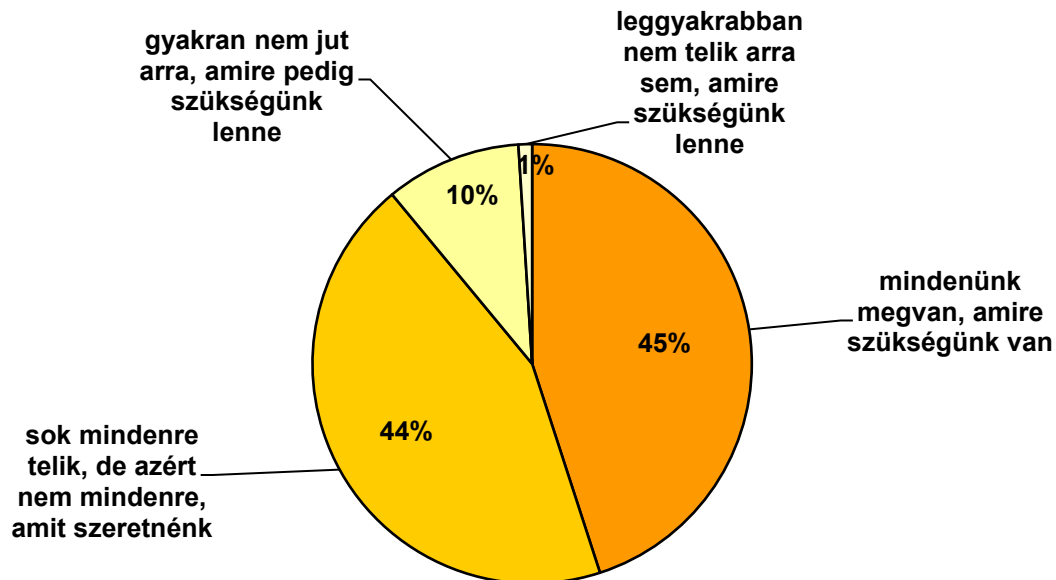

Testvérek száma (%)

A diákok szubjektív anyagi helyzetét négy fokozattal mértük. Ez alapján több mint tizedükről lehet elmondani, hogy gyakran, vagy általában az alapvető szükségleteikre sem telik.

Anyagi helyzet (%)

Érdekes és számottevő változás, hogy míg 2005-ben a Petzeltes diákok körében kiemelkedő volt azok aránya, akik úgy ítélték meg, hogy gyakran, vagy általában nem telik az alapvető szükségleteikre sem, addig 2010-re az ilyen választ adó diákok aránya csökkent a Petzeltben. (2005-ben 23%-uk, 2010-ben 14% válaszolta, hogy gyakran nélkülöznek.) 2010-ben már nem állapítható meg jelentős eltérés a három iskola diákjainak szubjektív anyagi helyzete között.

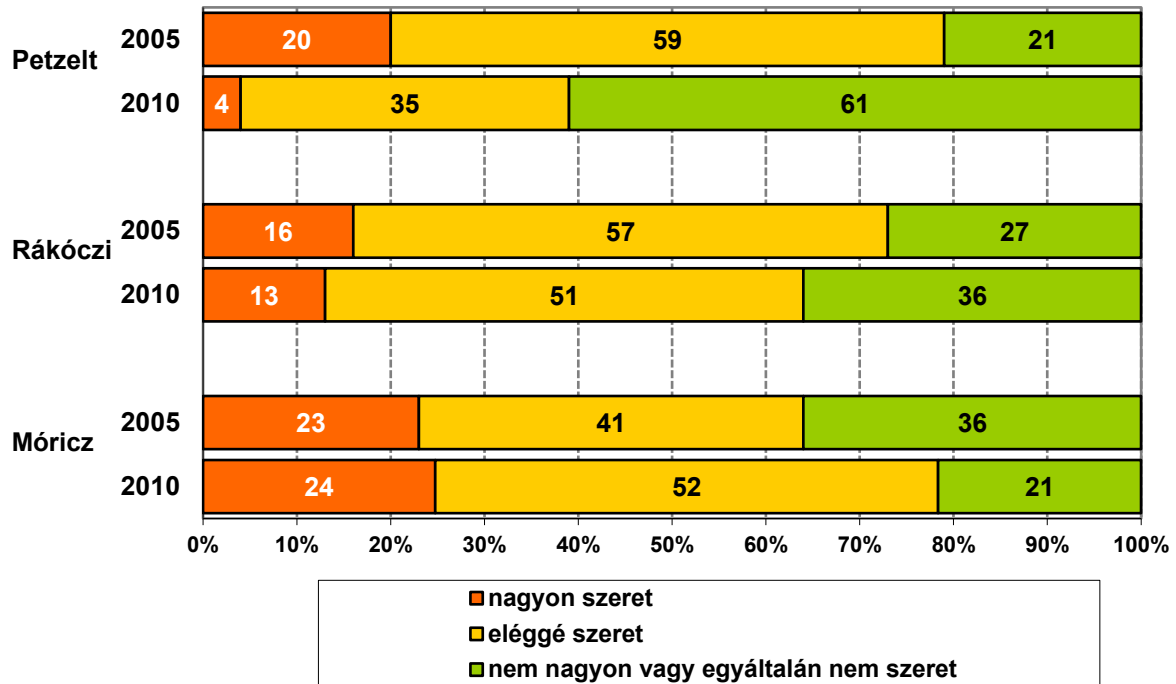
Az iskolához és a tanuláshoz való viszony

A három vizsgált iskola közül a Móriczosok között a legmagasabb, a Petzeltesek között legalacsonyabb azok aránya, akik szeretnek az iskolájukba járni.

Jelentős változás 2005-höz képest, hogy a Petzeltben drámaian csökkent azon diákok aránya, akik azt választották, hogy nagyon, vagy eléggé szeretik az iskolájukat. Kisebb mértékben, de szintén kevesebb diák válaszolta, hogy szeret a Rákócziba járni, mint 5 évvel ezelőtt. A Móriczban viszont – amely már 2005-ben is a legkedveltebb iskola volt saját diákjai körében – azok aránya csökkent szembetűnően, akik nem szeretnek odajárni.

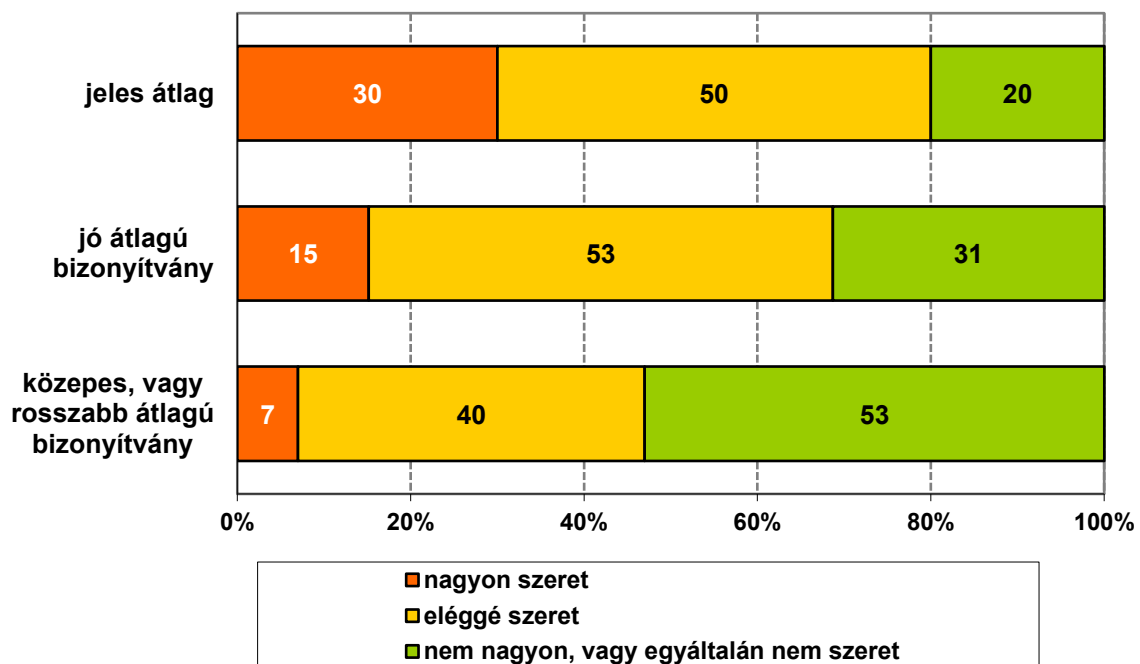
Ami az iskolai teljesítményt illeti (utolsó évi bizonyítvány átlaga), az iskolák közötti eltérés nem változott 2005-höz képest. (A Petzeltes diákok bizonyítványának átlaga mindkét évben 3,1, míg a két gimnázium tanulójának átlaga 2005-ben és 2010-ben is 3,8-4,0 közöttiek.) Ehhez képest csökkent a nemek közötti eltérés a tanulmányi eredményt illetően: míg 2005-ben lányok átlagosan jobb eredményt értek el a fiúknál, addig 2010-ben ez a különbség megszűnt.

Szeretsz ebbe az iskolába járni? (%)

Erős összefüggés mutatkozik a tanulmányi eredmény és aközött, hogy mennyire szereti a megkérdezett diák az iskoláját: valaki minél jobban tanul, annál nagyobb valószínűséggel szeret az iskolájába járni.

Szeretsz ebbe az iskolába járni? (%)

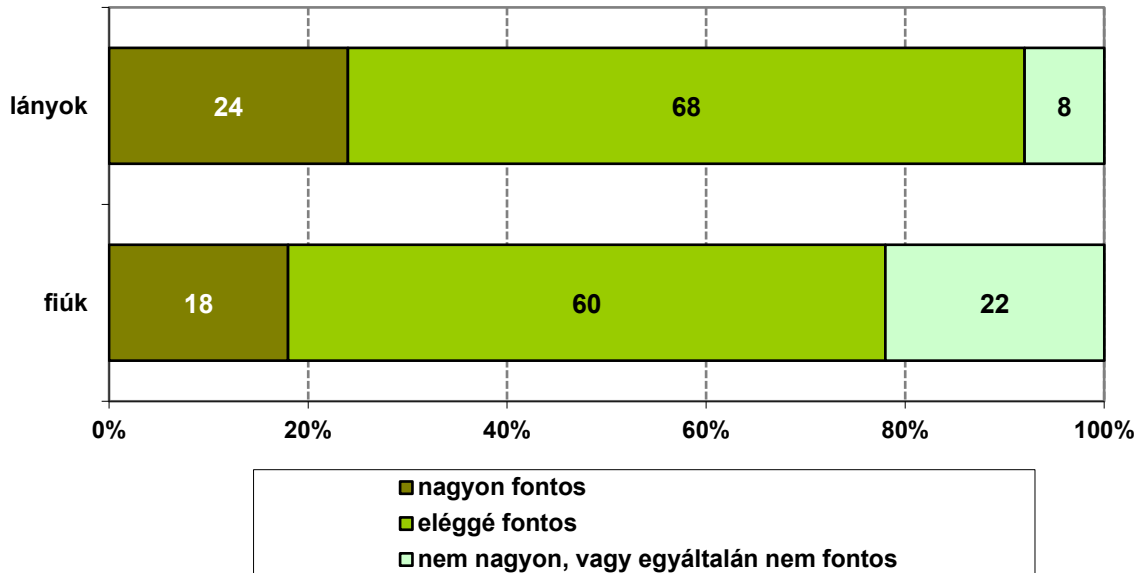

A válaszadó középiskolás diákok döntő többségének (86%) nagyon, vagy eléggé fontos a tanulás. Ebben nincs érdemi különbség sem az iskolák között, sem pedig a 2005-ös eredményekhez képest.

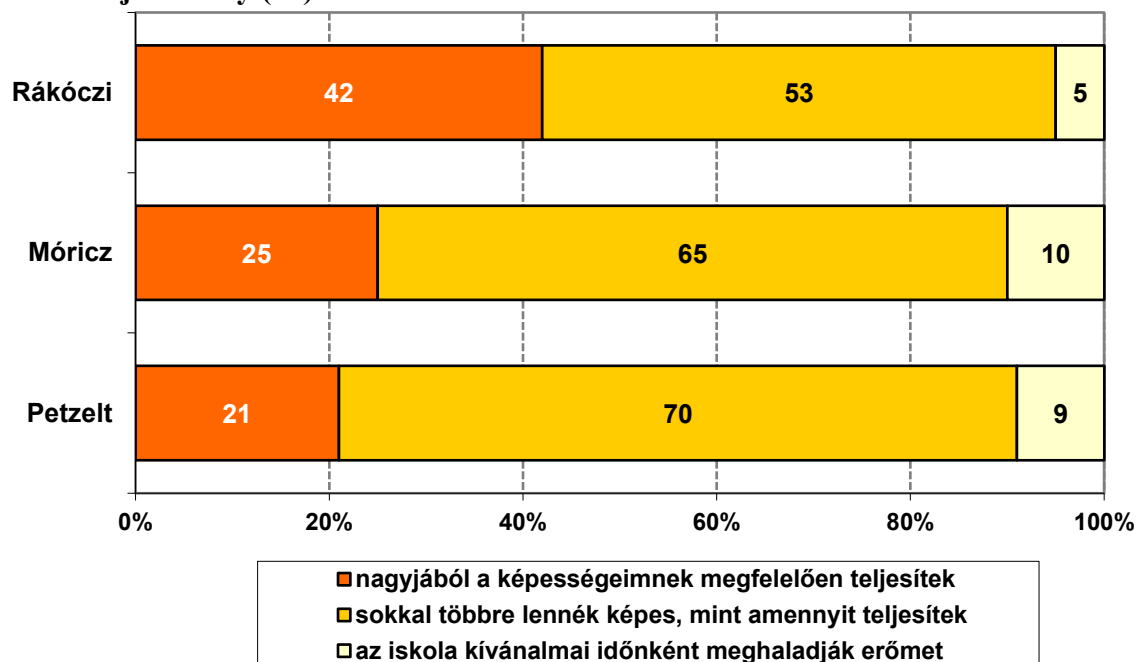
A lányok körében kevesebben válaszolták, hogy nem, vagy egyáltalán nem fontos számukra a tanulás, mint a fiúk között.

Mennyire fontos számodra a tanulás? (%)

Úgy tűnik, hogy a Rákócziban találkozik leginkább a diákok képessége és teljesítménye az iskolai elvárások szintjével. A másik két iskolában a válaszadó diákok valamivel nagyobb része válaszolta vagy azt, hogy többre lenne képes, mint amennyit kihoz magából, vagy pedig, hogy nem képes megfelelni az iskola elvárásainak.

Iskolai teljesítmény (%)

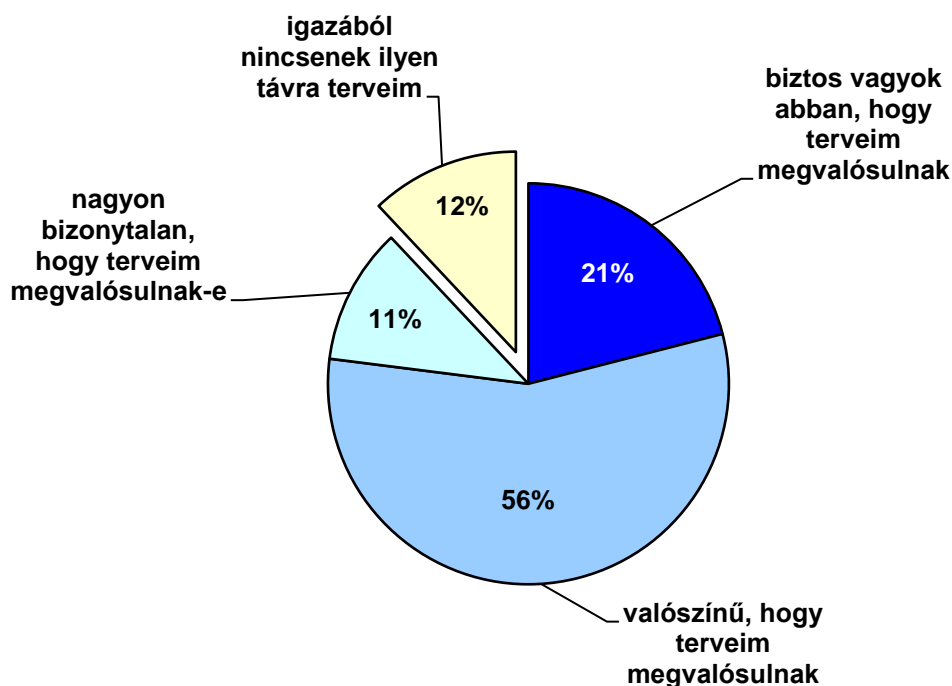

Jövőkép, értékrend, szabadidő-eltöltés módjai

A válaszadó fiatalok kevesebb, mint harmada tudja pontosan, hogy mivel szeretne foglalkozni élete folyamán. Felüknek van elképzelése, 18%-uk még egyáltalán nem tudja, mit kezdjen a jövőben. Érthető, hogy az idősebbeknek – 11-12. évfolyamosoknak –, valamint az iskolájukban már szakmát választó-tanuló Petzeltéseknek van inkább elképzelése a jövőjéről. Emellett erős az összefüggés a tanulás fontosságával is: pontosabb elképzelésük van a jövőjükéről azoknak a diákoknak, akiknek fontos a tanulás, mint akiknek nem.

A válaszoló diákok inkább optimisták terveik megvalósulását illetően: ötödük biztos benne, hogy terveik megvalósulnak, míg csak tizedük válaszolta, hogy nagyon bizonytalan a terveinek megvalósulása.

A következő 10 évre vonatkozó tervekkel kapcsolatos várakozások (%)

Amikor jövőbeli terveik, céljaik leírására kértük a fiatalokat, 69%-uk fejtette ki elképzeléseit. A válaszadók döntő többsége (91%) említett tanulással, illetve szakmával-karrierrel kapcsolatos terveket. Több mint ötödük a pénzszerzést, anyagi sikereket jelölte meg célkitűzésként. Több mint negyedük említette a családalapítást, körülbelül negyedük egyéb célokat (mint például külföldi tanulást, vagy munkavállalást).

A szentendrei középiskolások értékrendjének vizsgálatakor eltértünk a 2005-ös kérdésformától. Mivel a korábbihoz több értékre szeretnénk volna rákérdezni, ez nehezebbé tette volna a korábbihoz hasonló rangsorolást. Így jelen kutatásunkban több fogalommal dolgoztunk, de fontossági sorrend felállítás helyett, az egyes értékek ötfokú skálán való osztályozását kértük a diákoktól. Így a kapott válaszok átlagai abszolút értékben nem hasonlíthatók össze a korábbi eredményekkel, de a fontossági sorrend igen.

Tizenegy vizsgált érték közül a válaszadó fiatalok – a válaszok átlagai alapján – az igaz barátságokat, az egészséget és a sikeres munkát tartották számukra legfontosabbnak.

Ami szembeeső a 2005-ös válaszokhoz képest, hogy a barátságok fontossága felértékelődni, a szerelem és a család szerepe viszont csökkenni látszik. Meglepő, hogy 2010-ben a szentendrei középiskolások a sikeres munkát, az anyagi jólétet és az önállóságot átlagosan fontosabbnak ítélték, mint a szerelmet és a családot.

Értékek 2005	átlagos rangsorszám (1: legfontosabb – 8: legkevésbé fontos)
Egészség	3,17
Boldog családi élet	3,24
Szerelem	3,82
Barátok, társaság	3,99
Anyagi jólét	4,56
Sikeres munka	4,96
Jó munkahely	5,00
Önállóság	5,24

Értékek 2010	átlagos osztályzat (5: nagyon fontos – 1: egyáltalán nem fontos)
Igaz barátságok	4,63
Egészség	4,56
Sikeres munka	4,50
Anyagi jólét	4,47
Önállóság	4,41
Szerelem	4,28
Család, gyerekek	3,97
Segíteni másokon	3,85
Szépség	3,75
Nemzeti érzés, magyarságtudat	3,30
Vallásos hit	2,26

A fiúk és a lányok értékrendjében a következő eltérések mutatkoznak: a lányok számára fontosabbak az egészség, a barátságok, a sikeres munka, a szerelem, segíteni másokon és a szépség, mint a fiúk számára.

A három iskola diákjainak véleménye is különbözik, leginkább a Petzeltések válaszai térnek el a gimnazistákétól. Számukra a másik két iskola tanulóinál fontosabb az anyagi jólét, a szépség és a nemzeti érzés, magyarságtudat, míg kevésbé fontosak az igaz barátságok, illetve mások se.

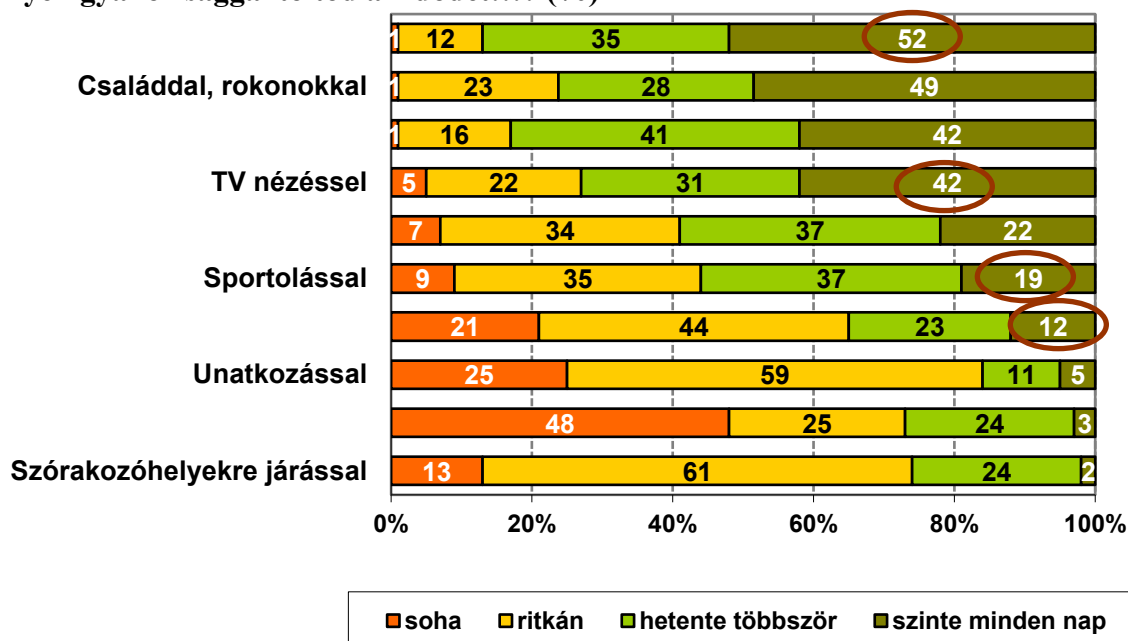
Mennyire fontos? (Átlag) (1: egyáltalán nem – 5: nagyon)	Fiú	Lány	Petzelt	Móricz	Rákóczi	Teljes átlag
Igaz barátságok	4,5	4,7	4,5	4,8	4,7	4,6
Egészség	4,3	4,8	4,5	4,7	4,5	4,6
Sikeres munka	4,4	4,6	4,6	4,4	4,5	4,5
Anyagi jólét	4,5	4,4	4,6	4,4	4,4	4,5
Önállóság	4,3	4,5	4,4	4,5	4,4	4,4
Szerelem	4,1	4,5	4,3	4,3	4,2	4,3
Család, gyerek	3,9	4,1	3,8	4,1	4,0	4,0
Segíteni másokon	3,6	4,1	3,7	3,9	4,0	3,9
Szépség	3,6	3,9	3,9	3,7	3,7	3,8
Nemzeti érzés, magyarságtudat	3,4	3,2	3,7	3,1	3,1	3,3
Vallásos hit	2,4	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3

Megkérdeztük a fiatalokat, hogy milyen gyakorisággal töltik szabadidejüket különböző programokkal. Szerencsére kevesen vannak, akik rendszeresen unatkoznak.

A leggyakoribb időtöltés a számítógépezés – több diák tölti számítógép előtt szabadidejét közel napi gyakorisággal, mint amennyien a családjukkal, vagy a barátaikkal töltik az idejüket nap mint nap. Szintén nagyon jellemző a gyakori tévézés: több mint a válaszadók kétötöde tévézik szinte minden nap – ezzel szemben sportolással kevesebb mint ötödük, olvasással valamivel több mint tizedük foglalja el magát naponta.

Bevallásuk szerint a szentendrei fiatalok több mint ötöde sohasem olvas, közel tizedük sosem sportol szabadidejében. A válaszadó 14-18 éves fiatalok több mint negyede hetente több alkalommal tölti idejét szórakozóhelyeken.

Milyen gyakorisággal töltöd az idődet...? (%)

A szabadidő eltöltésében különbségek mutatkoznak nemenként, ill. az iskolák között is. A fiúk gyakrabban sportolnak, viszont kevesebb időt töltenek olvasással, ill. házi munkával, mint a lányok. A Petzeltések gyakrabban járnak szórakozóhelyekre, viszont ritkábban járnak különórákra, kevesebbet olvasnak és számítógépeznek, mint a másik két iskola diákjai.

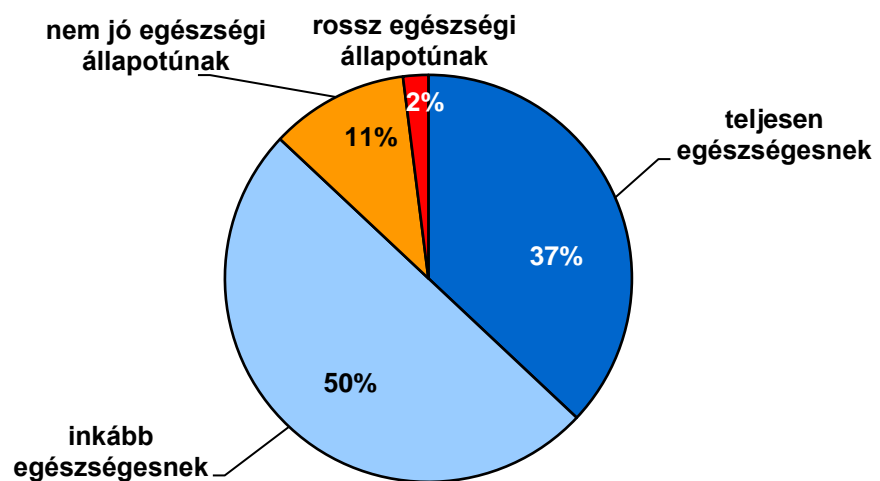
Egészségi állapot jellemzői, az egészséges életmódhoz való viszony

A válaszadó 14-18 éves fiatalok csupán alig több mint harmada érzi magát teljesen egészségesnek. 13%-uk egészségi állapota érzése szerint nem jó, vagy rossz.

A válaszok megoszlása nem különbözik érdemben a 2005-ös eredményektől, de nincs eltérés nemenként, vagy iskolánként sem.

Valószínűleg, akiknek nagyon fontos az egészségük, ők jobban is vigyáznak rá, mert jóval nagyobb részük érzi magát teljesen egészségesnek, mint akiknek bevallása szerint nem nagyon fontos. Ezt alátámasztja, hogy erős az összefüggés aközött, hogy egy fiatal a saját megítélése szerint mennyire él egészségesen, és aközött, hogy mennyire érzi magát egészségesnek.

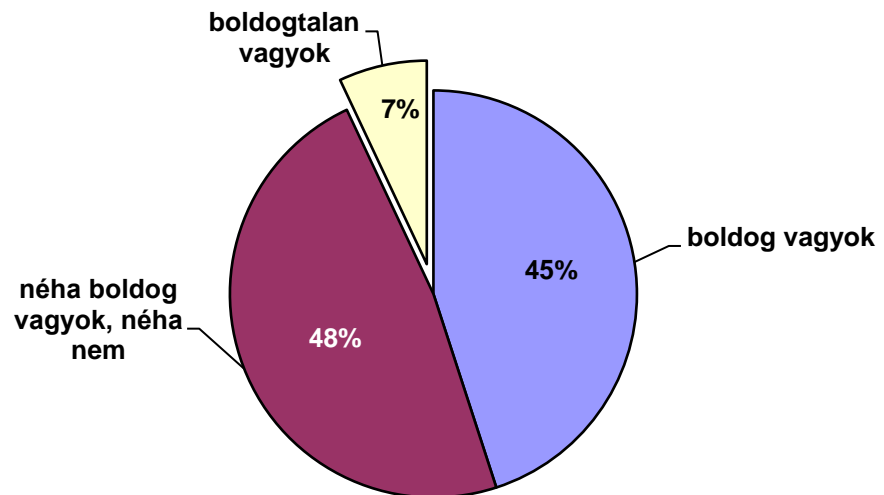
Mennyire érzi magát egészségesnek? (%)

Kevesebb, mint a fiatalok fele érzi magát boldognak, 7%-uk általában boldogtalan.

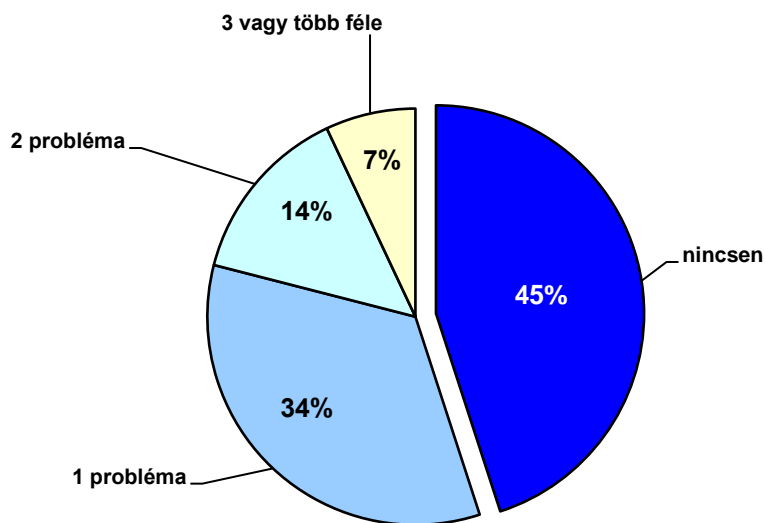
Ebből a szempontból sem találtunk eltérést demográfiai, vagy más alapismérvek (pl. iskola, tanulmányi eredmények, anyagi helyzet stb.) szerint. Az azonban egyértelműen elmondható, hogy minél egészségesebbnek érzik magukat, annál valószínűbb, hogy boldognak is.

Boldognak érzi-e magát? (%)

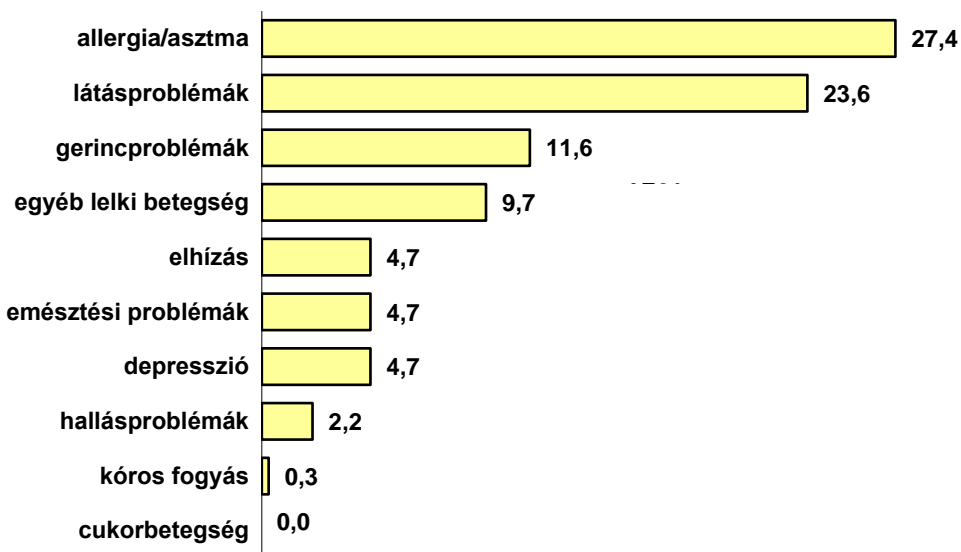
A 2005-ös megkérdezés során is jelezték a fiatalok egészségügyi problémákat, azonban akkor nem kérdeztünk rá részletesen. A jelenlegi kérdéssorban 10 konkrét betegséget, egészségügyi problémát adtunk meg, amelyek közül a diákok kiválasztották, hogy melyek érintik őket. A megkérdezett 14-18 évesek 55%-a küzd valamilyen állandó vagy visszatérő egészségügyi problémával, több mint ötödük többféleképpen is.

Van-e valamilyen állandó betegséged, egészségi problémád? (%)

A leggyakoribb – a fiatalok mintegy negyedét érintő – problémák az allergia/ill. asztma és a látásproblémák.

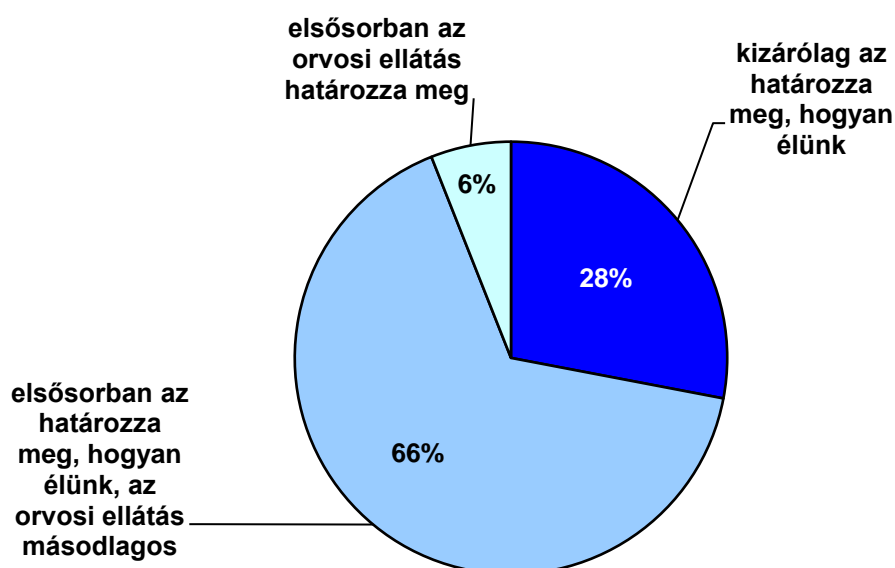
Van-e valamilyen állandó betegség, egészségi problémád? (%)

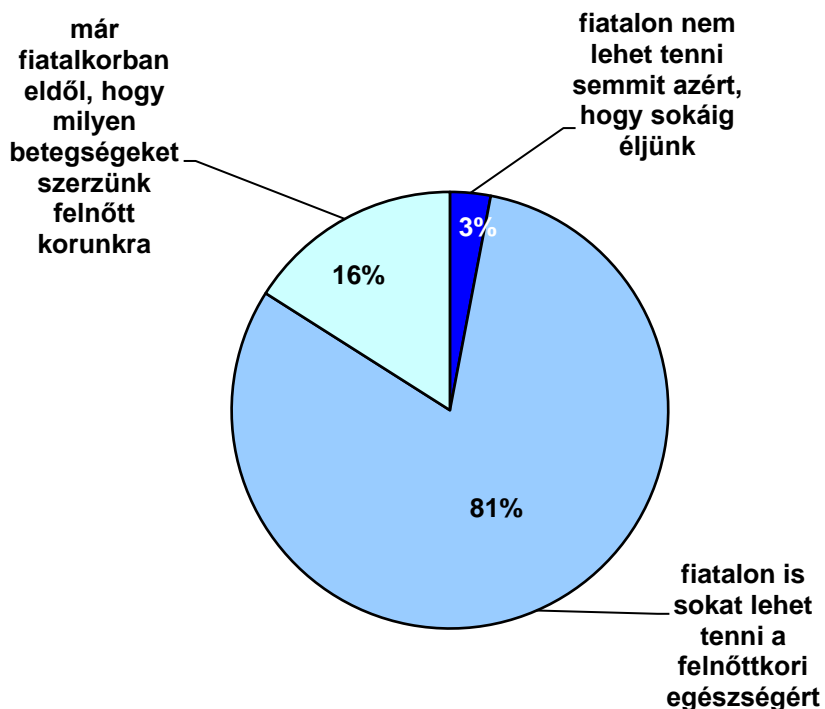
A betegségek jelenlétében nincs különbség az iskolák között, de van eltérés a nemek között: a lányok bevallásuk szerint több problémával küzdenek, mint a fiúk. Körükben jellemzőbb a látásprobléma, gerinc probléma és az „egyéb lelki betegség”. A lelki betegség jelenléte valószínűbb azoknál a fiataloknál, akik egyszülős családban élnek, ill. akiknek gyakran nem jut a szükséges dolgokra.

Saját megítélése szerint a válaszadó fiatalok 21%-a él teljesen egészségesen, 81%-uk részben egészségesen, 8%-uk egyáltalán nem él egészségesen. Az életmód és az egészségi állapot – a válaszadók által is érzékelt – összefüggését mutatja, hogy azoknak, akik teljesen egészségesen élnek, több mint kétharmaduk teljesen egészségesnek is érzi magát. Míg azoknak, akik bevallásuk szerint csak részben, vagy egyáltalán nem élnek egészségesen, csak 30, ill, 12%-uk érzi magát teljesen egészségesnek.

Az egészséget ...

Kinek van igaza?

Bár a fiatalok döntő többsége tisztában van vele, hogy az életmód jelentősen befolyásolja a későbbi egészségi állapotot és, hogy már fiatalon sokat tehetnek az egészségükért, mégis csak ötödük vallotta, hogy teljesen egészségesen él. A (fiatalkori) életvitelnek a (későbbi) egészségi állapotra gyakorolt hatásával ugyanúgy tisztában vannak azok a fiatalok, akik káros szerekkel élnek, mint akik tartózkodnak ezek használatától.

Az életmódjukban a káros szerek fogyasztását (dohányzás, alkohol- ill. drogfogyasztás), a helytelen táplálkozást és a kevés mozgást tartják leggyakrabban előforduló káros szokásoknak. A válaszadók több mint fele említette valamilyen egészségkárosító szer fogyasztását, kétötödük az egészségtelen táplálkozást, közel harmaduk pedig valamilyen egyéb káros életmódbeli szokást.

Szerhasználati szokások

A válaszadó 14-18 éves fiatalok kétötöde legalább alkalmanként, több mint negyedük naponta dohányzik. Szintén több mint negyed részük heti gyakorisággal fogyaszt alkoholt. Közel hatodik legalább alkalmanként drogot fogyaszt. 2005-höz képest a cigarettát, illetve alkoholt fogyasztó fiatalok aránya valamelyest nőtt, míg a drogot használóké hasonló szinten maradt.

Szerhasználat előfordulása a válaszadók körében, %

Legalább alkalmanként dohányzik	40%
Naponta dohányzik	27%
Legalább havonta fogyaszt alkoholt	72%
Legalább hetente fogyaszt alkoholt	27%
Legalább alkalmanként drogozik	16%

A szerhasználatban a következő eltérések mutatkoznak iskolánként: a napi rendszerességű dohányzás, emellett a droghasználat említése valószínűbb a Petzeltben mint a két gimnáziumban. Ezzel szemben az alkoholfogyasztás gyakorisága annyiban tér el a három iskola között, hogy a Rákócziiban a másik két iskolánál jóval kisebb az alkoholt heti gyakorisággal fogyasztók aránya.

A káros szerek használata annál valószínűbb, minél gyakrabban töltik a fiatalok az idejüket szórakozóhelyeken, minél kevésbé fontos számukra a tanulás és minél több barátjuk él hasonló egészségkárosító szerekkel.

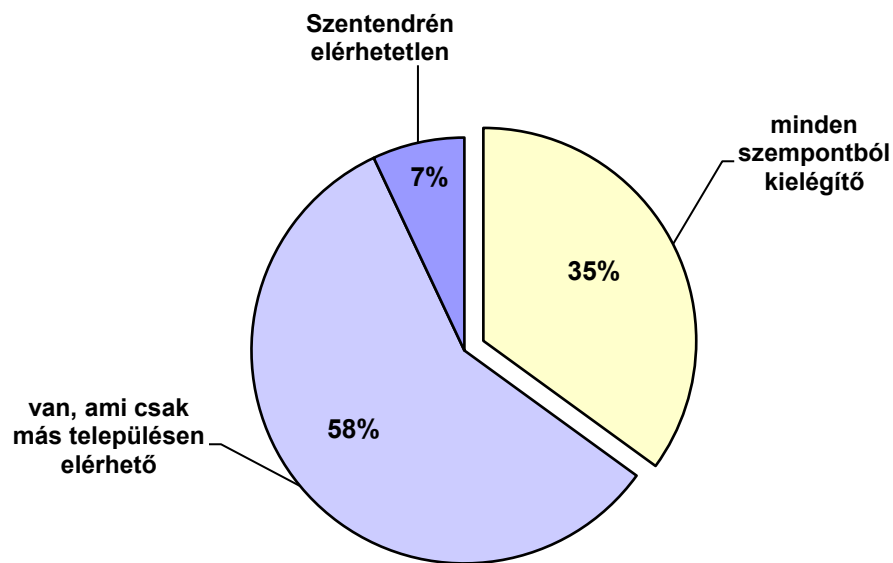
Mit gondolsz a barátaid között hány olyan van, aki...

	rendszeresen cigarettázik?	rendszeresen alkoholt fogyaszt?	gyakran használ drogokat?
egy sem	5,6	11,8	51,1
egy	2,5	1,9	10,0
néhány	39,5	43,0	30,5
legtöbb	44,8	32,7	6,9
mindegyik	7,7	10,6	1,6

A szentendrei lehetőségek megítélése

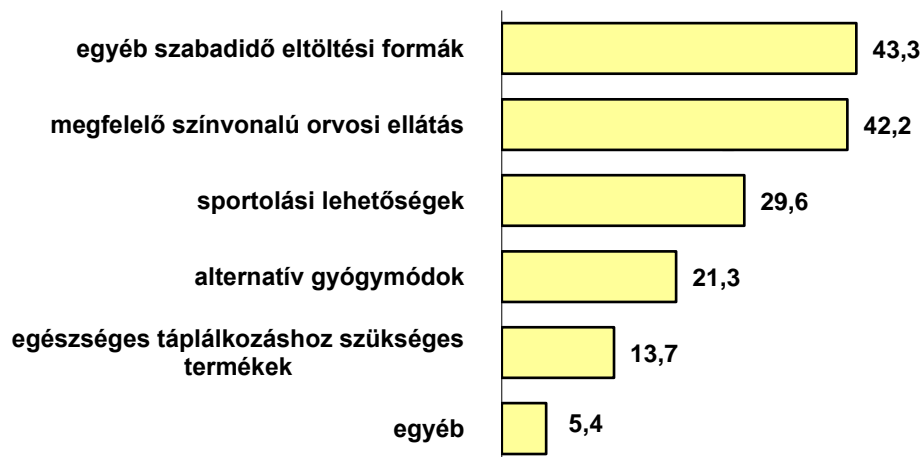
Megkérdeztük a fiatalokat, hogy mit gondolnak, Szentendrén mennyire állnak rendelkezésre az egészséges életmód feltételei. Alig több, mint a válaszadók harmada ítélte úgy, hogy a lehetőségek minden szempontból kielégítőek. Azonban csupán 7 százalékuk szerint teljesen elérhetetlenek az egészséges életvitel eszközei Szentendrén. Utóbbiak aránya magasabb a Szentendrén élők körében, mint a más településről bejáró diákok között.

Véleményed szerint van-e elegendő lehetőség (sportolási lehetőség, egészséges táplálkozáshoz való hozzájutás, orvosi ellátás, környezeti feltételek) Szentendrén, amely lehetővé teszi az egészséges életvitelt?

A lehetséges hiányosságokra rákérdezve azt az eredményt kaptuk, hogy a 14-18 éves diákok leginkább az egyéb (nem sport) szabadidő eltöltési formákat, illetve a megfelelő színvonalú orvosi ellátást hiányolják a palettáról.

Mely területeken mutatkoznak hiányosságok?

Kiegészítés: Vallásos fiatalok válaszai

A Ferences Gimnázium és a Református Gimnázium nem kívánt részt venni a felmérésben, így nem tudunk adatot gyűjteni a vallásos nevelést kapó fiatalok attitűdjeiről. Azért hogy a mintát kiegészítsük, lehetőséget kaptunk az iskolán kívül elérni néhány olyan diákot, akik egyházi iskolába járnak. A válaszadók száma ahhoz kevés, hogy következtetéseket vonjunk le a minta többi részével összehasonlítva, vagy akár a vallásos neveltetést kapó fiatalok csoportjára vonatkozóan, a kitöltött kérdőívek válaszai, az öt évvel ezelőtti eredmények és az interjúk is az alábbiakra engednek következtetni:

Az egyházi iskolába járók között többen élnek teljes családban, jó anyagi körülmények között, többen szeretnek iskolába járni, jobb a tanulmányi eredményük mint a nem egyházi iskolában tanulók között. Az egyházi iskolában tanulók között is van szerhasználó, bár arányuk kevesebb mint a nem egyházi iskolába járók között. A vallásos neveltetés, a hitközösséghez tartozás védelmező szerepe a devianciákkal szemben mindenképpen jelen van, ugyanakkor hiányzik a pedagógusok és az iskolavezetés részéről a szerhasználat problémájával való szembenézés, és ebből következően a hatékony prevenció, valamint problémakezelés.

IV. Az interjúk tapasztalatai

A 19-25 éves korosztály egészséges életmódbeli attitűdjeiről, egészségi állapotáról, szabadidő-eltöltési szokásairól és szerhasználati szokásairól interjúkon keresztül tájékozódunk. Mivel őket az intézményrendszeren keresztül nem tudtuk elérni, olyan szakembereket kérdeztünk ezeknek a fiataloknak a kutatási témában mutatott jellemzőiről, akik ismerik őket, kapcsolatban vannak velük munkájuk során. Két háziorvossal, egy addiktológussal és 3 művelődésszervező szakemberrel készítettünk interjúkat. Ezek alapján a következőket tudtuk meg:

Az orvosok tapasztalatai

A 19-25 éves korosztály számukra nehezen megfogható, mert jellemzően szezonálisan jelentkező panaszokkal keresik fel őket. Kevésbé egészségtudatosak, mert szűrővizsgálatokra nem járnak, valamint nem vesznek részt azokon a szervezett programokon sem (Egészségklub, egészségnapok), amelyek a betegségek megelőzéséről, egészségügyi tanácsadásról, az egészséges életmód fenntartását célzó tájékoztatásról szólnak. Az előző generációkhoz képest nem látnak különbséget a fiatalok egészségi állapotát tekintve. Az alkoholfogyasztás és a dohányzás is hasonló mértékben érzékelhető a korosztályban mint az idősebbeknél. A házi orvosok konkrét, praxisukban előforduló eseteken alapuló tapasztalatokkal nem rendelkeznek a drogfüggőség vagy droghasználat területén, csak elképzelésük van arról, hogy a fiatalok használnak drogokat, az ebből adódó problémákkal azonban nem jutnak el a háziorvosokhoz. Hasznosnak találják az iskolai felvilágosító programokat, viszont kevésnek a helyben elérhető lehetőségeket a sportoláshoz és a szabadidő-eltöltés egyéb formáihoz, amelyek alternatívái lehetnek a droghasználó életformának.

Az addiktológus szakember több tapasztalattal rendelkezik a fiatalok egészségi állapotát, szerhasználati szokásait illetően. A fiatal felnőttek jellemzően depresszió, pánikbetegség, alkohol- illetve droghasználatokkal fordulnak hozzá – az életkezdés nehézségeiből, munkanélküliségből, illetve a céltalanságból adódóan. Tipikusan a család, illetve a hatóságok (drog-, elterelés) által kerülnek hozzá a betegek. Az egészségügyi rendszer változásaival is összefügg az, hogy kik jutnak el hozzá, és milyen problémával. Korábban az alkoholproblémák álltak a középpontban, majd miután megszűnt a kényszergyógykezelés intézménye, kevesebb, de motiváltabb (nem a család kényszerítésére kezelt) alkoholbeteg keresi fel. Az EU-ba lépéssel a drogfüggőség kezelése átstrukturálódott. Bevezették az elterelés programját, illetve egyre több kutatás készült ebben a témában. Azonban, a fogyasztói társadalom nem motiválja az egészségtudatosságot – az az élvezetek keresését és hajszolását ösztönzi. A fiatal korosztály nincs tudatában a rászokás veszélyének, sok a tudatlanság a fogyasztásában és nincs veszélyérzetük.

Az utóbbi időben a droghasználatok egyre jellemzőbbek, gyakoribbak és egyre fiatalabb korosztályokat érintenek. Ez azért is nagy gond, mert a drog a fiatal, még kialakulatlan személyiséget átalakítja, túl korán, nagyon erős hatással éri, így a család ill., a hatóságok által a szakemberhez küldött fiatalok motiválatlanok a problémájuk megoldásában: nem csak, hogy – mint a függő személyiségre jellemző – nem tartják problémának a szerhasználatot, de nincs

is felkínálva számukra alternatíva. Pl.: sport, hit, vonzó és megtartó közösség, amely programot, célt és az élvezetek alternatíváját nyújtja.

A művelődésszervező szakemberek tapasztalatai

A művelődésszervező szakemberek a különböző városi programok szervezése és lebonyolítása során találkoznak a 19-25 éves korosztállyal. A városban működő kulturális, művelődési intézmények, és – az átlagoshoz képest Szentendrén magasabb arányban jelen lévő – civil szervezetek is sokféle, igényes programot szerveznek. Általános tapasztalat, hogy nagyon nehéz ezekre a programokra bevonni ezt a korosztályt. Nem könnyű meghatározni annak az okát és megoszlását sem, hogy egy-egy programon hányan vesznek részt. Az Eleven Pontban és Eleven Kertben szervezett koncerteken például 30-100 fő jelenik meg egy-egy alkalommal, de hogy hányan vannak, nem függ össze azzal, mennyire hirdetik előre az adott programot. Sokkal inkább jellemző, hogy az alapján választanak a fiatalok zenei programot, ismerik-e a zenekarban játszókat. A koncertek népszerűbbnek számítanak, a színház, kiállítás, előadások, könyvtár jóval kevesebb fiatalot vonzanak. A könyvtárba nem elsősorban a kölcsönzés vagy helyben olvasás, hanem a számítógép és internethasználat, zene –és filmetöltés miatt járnak a fiatalok. A legjellemzőbb, hogy a Dunakorzón gyűlnek össze, ahol beszélgetéssel, alkoholfogyasztással töltik az időt. Szerhasználati szokásaikra jellemző a dohányzás, alkoholfogyasztás és a droghasználat is. A szórakozásaik alkalmával jellemző a gyors lerészegedés és a kábítószerfogyasztás. Elsősorban marihuánát és diszkódrogokat fogyasztanak (speed, extasy), valamint új drogfajták is megjelentek, pl. az ún. „KATI”. Népszerűvé váltak a drágább kábítószeresek, pl. a kokain.

A megkérdezett szakemberek véleménye szerint a tartalmatlan szabadidő eltöltés, az igénytelenség, céltalanság, üresség, dekadencia jellemzi a korosztály viselkedését, gondolkodásmódját. A súlyos mértékű értékvesztést nem tudja kompenzálni a család, az iskola. A városi, térségi szintű összefogás mindenképpen szükséges ennek megváltoztatására. A természetközeli programokat, a sportolást és a tartalmas tevékenységek köré szerveződő közösségek működését tartják hatékonynak a devianciák felé fordulás megelőzéseként, alternatívájaként. Szentendrén véleményük szerint jelenleg is vannak olyan lehetőségek, amelyek a szabadidő-eltöltés színvonalas formáit és az egészséges életvitel fenntartását támogatják. A Vizes Nyolcas Uszoda és Szabadidőközpont, valamint a Kőzúzó utcában nyílt görzenál megjelenése a palettán sok új lehetőséggel bővítette a szabadidős programok körét. A Kő-hegyen működő turistaházat, a P'art Mozit, a DMH-t és néhány kulturális programokat is felvonultató vendéglátóhelyet is megemlítenek a programválasztékban. elfogadhatónak tartják az orvosi ellátást, elérhetőnek az egészséges táplálkozás alapanyagait. Hiányolják a bicikliutat és a fiatal társaságoknak helyet adó, nem vendéglátó jellegű helyeket.

V. Következtetések és javaslatok

Az egészséges életmód, szerhasználat és értékrend témájában három középiskola 9-12. évfolyamos diákjait kérdeztük meg önkitöltős kérdőívek segítségével. Évfolyamonként egy-egy osztály töltötte ki a kérdőívet az iskolákban, összesen 327 fős mintával dolgoztunk. A 19-25 éves korosztályról őket ismerő szakemberektől gyűjtöttünk információkat interjúk módszerrel. 2 háziorvossal, egy addiktológussal és 3 művelődésszervező szakemberrel készítettünk interjút. Felhasználtuk a KSH adatbázisában fellelhető, Szentendrére vonatkozó adatokat, valamint Kerekes Nikolett tanulmányát a szentendrei fiatalok szórakozási szokásairól. (Kerekes Nikolett: *Haverok, buli, fanta: fiatalok szórakozási és mozgásformái Szentendrén; 2010.*)

A kérdőívek feldolgozott adatai, az interjúk és a statisztikai adatok elemzése alapján az alábbi problémákat tartjuk fontosnak megemlíteni.

PROBLÉMA	JAVASLAT
Iskolához, tanuláshoz való viszony	
<p><i>A középiskolások között viszonylag sokan vannak azok, akik nem szeretnek iskolába járni.</i></p> <p>A szakmunkásképzőbe és a Rákóczi járók között csökkent azok aránya 2005-höz képest, akik szeretnek iskolába járni. A Móriczosok körében ugyanakkor emelkedett ugyanez az arány.</p>	<p>Érdeemes volna megvizsgálni, milyen okai vannak annak, hogy a fiatalok nem szeretnek iskolába járni, illetve milyen tényezők megváltozása javíthatná körükben az iskolába járási kedvet. Az iskolák közötti különbségek feltárása is magyarázhatja ezt a jelenséget.</p>
Egészségi állapot és egészséges életmódhoz való viszony	
<p><i>A válaszadó 14-18 éves fiatalok csupán alig több mint harmada érzi magát teljesen egészségesnek.</i></p> <p>13%-uk egészségi állapota érzése szerint nem jó, vagy rossz. A diákok 55%-a küzd valamilyen állandó vagy visszatérő egészségügyi problémával, több mint ötödük többfélével is. A leggyakoribb – a fiatalok mintegy negyedét érintő – problémák az allergia/ill. asztma és a látásproblémák. A lelki betegségek is jelen vannak, valószínűsíthetően magasabb arányban, mint ahogyan ezt a válaszolók megemlítették. Bár a fiatalok döntő többsége tisztában van vele, hogy az életmód jelentősen befolyásolja a későbbi egészségi állapotot és, hogy már fiatalon sokat tehetnek az egészségükért, mégis csak ötödük vallotta, hogy teljesen egészségesen él.</p> <p><i>A 19-25 éves korosztály sem egészségtudatos.</i> Az egészségügyi rendszerbe szezonális jellegű panaszokat, a kötelező vizsgálatok vagy a komolyabb betegségek miatt kerülnek.</p>	<p>Az egészséges életmód fenntartása valamint a betegségek megelőzése a középiskolás és fiatal felnőtt korosztály körében fontos városi feladat, amelyet a helyi egészségügyi és oktatási intézmények, valamint a civil szervezetek összefogásával, közös cselekvési terv kidolgozásával és megvalósításával lehet elérni. Mindenképpen javasolt az iskolákban többet és mélyebben foglalkozni a diákok lelki problémáival. Ehhez a pszichológusok, mentálhigiénés szakemberek létszámát érdemes növelni, valamint beépíteni a napi iskolai életbe.</p> <p>Fontos, hogy az iskolában a fiatalok ne elsősorban előadás formájában találkozzanak ezekkel a témákkal, hanem élményszerűen, interaktív módon tudjanak ismerkedni és saját álláspontot kialakítani az életmód – egészség – szerhasználat – jövő témáival kapcsolatban.</p>

Szerhasználati szokások	
<p><i>A korosztályra jellemző szerhasználat komoly mértékű, amelynek kezelésére, valamint a megelőzésre azonban nincsenek meg a hatékony eszközök.</i></p> <p>A válaszadó 14-18 éves fiatalok kétötöde legalább alkalmanként, több mint negyedük naponta dohányzik. Szintén több mint negyed részük heti gyakorisággal fogyaszt alkoholt. Közel hatodik legalább alkalmanként drogot fogyaszt.</p> <p>A szerhasználat a 19-25 éves korosztályra is jellemző. A szórakozás általában együtt jár a dohányzással, alkohol –és/vagy drogfogyasztással. Gyakran a kikapcsolódást is a szerek hatása alá való kerülés jelenti, nem maga program, amin részt vesznek.</p>	<p>A megelőzésre fektetve a hangsúlyt: a tartalmas szabadidő eltöltéséhez nem elég programokat kínálni – láthattuk, hogy a kínálat sokszor nem találkozik a kereslettel – hosszú távú célokat, terveket, elfoglaltságot adó közösségek szerveződésére lenne szükség ahhoz, hogy megtartsa és megóvja a fiatalokat. Ezek szervezése során minden kulturális, oktatási és civil szervezet együttműködésére lenne szükség, hogy egymással is összehangolják programjaikat, valamint igazodjanak az igényekhez, és megtalálják azokat a hiánypótló szolgáltatásokat, amelyeket a városban indítani érdemes. A Pomázi székhelyű, a térségben drog-elterelő, ill. megelőzési programokat lebonyolító Kék Kocka Bt-vel érdemes lenne kapcsolatot kialakítani.</p>
Jövőkép, értékrend, szabadidő-eltöltés	
<p><i>A fiatalokra jellemző a céltalanság, kiüresedettség, értékvesztés.</i></p> <p>A 14-18 éves fiatalok kevesebb, mint harmada tudja pontosan, hogy mivel szeretne foglalkozni élete folyamán. Felüknek van elképzelése, 18%-uk még egyáltalán nem tudja, mit kezdjen a jövőben.</p> <p>A vizsgált értékek közül a válaszadó fiatalok az igaz barátságokat, az egészséget és a sikeres munkát tartották számukra legfontosabbnak. 2010-ben a szentendrei középiskolások a sikeres munkát, az anyagi jólétet és az önállóságot átlagosan fontosabbnak ítélték, mint a szerelmet és a családot.</p> <p>A leggyakoribb időtöltés a számítógépezés – több diák és fiatal felnőtt tölti számítógép előtt szabadidejét közel napi gyakorisággal, mint amennyien a családjukkal, vagy a barátaikkal töltik az idejüket nap mint nap. Ezzel szemben sportolással kevesebb mint ötödük, olvasással valamivel több mint tizedük foglalja el magát naponta.</p> <p>A szabadidő-eltöltés jellemző formája mind a középiskolások mind a fiatal felnőttek körében a kocsmákba, kávézókba járás, a Duna korzón ücsörgés, koncertek látogatása. Az egyéb kulturális programokon alacsony a korosztál részvételi aránya.</p>	<p>Ahogy a szerhasználati szokásoknál említettük: olyan komplex prevenciós program kidolgozása és megvalósítása szükséges, amelyben minden helyi szereplő résztvesz saját profilja szerint, együttműködve a többi szakértővel.</p>

A szentendrei lehetőségek megítélése

Alig több, mint a válaszadók harmada ítélte úgy, hogy az egészséges életmód fenntartásához szükséges lehetőségek minden szempontból kielégítőek, 7 százalékuk szerint teljesen elérhetetlenek az egészséges életvitel eszközei Szentendrén. Leginkább az egyéb (nem sport) szabadidő-eltöltési formákat, illetve a megfelelő színvonalú orvosi ellátást hiányolják a palettáról.

A szakemberek ugyanakkor elmondták, hogy Szentendrén az utóbbi időben bővült a sportolási és egyéb szabadidő-eltöltési lehetőségek köre, az egészséges táplálkozás és az alternatív gyógyászat eszközei is elérhetőek, az orvosi ellátás elfogadható. Egyszerre van jelen a meglévő sokszínű kínálat és a fiatalok elégedetlensége a helyi szabadidős lehetőségek miatt. Konkrétumokat azonban nem fogalmaztak meg azzal kapcsolatban, milyen típusú szolgáltatásokat hiányolnak.

Kommunikáció az együttműködésre nyitott szervezetekkel – a programkínálatok és kereslet összehangolása, ill. esetleges klubok, hosszabbtávú preventív programok szervezése érdekében